

. . . **Obsah**

Kde sa stratil Boh ...21

Marek Vácha o tom, ako hľadať Boha v kráse prírody a jej zákonov, o Božom mlčaní a komunikácii s ním, a takisto o základnej otázke: Akého príbehu som súčasťou?

Bože, kde si? ...67

Karel Satoria o tom, ako si uvedomil, že je schopný len zbožných fráz, a tak odišiel hľadať Boha do ticha trapistického kláštora, a tiež o svojom mystickom zážitku.

O islame a spoločnom Bohu ...95

Tomáš Halík o tom, že treba mať odvahu hľadať pravdu aj v islame a iných náboženstvách a o hlboknej spiritualite, ktorá si vyžaduje zbaviť sa strachu z cudzieho.

Kde sa stratil Boh

Spoznali sme, že svet funguje podľa prírodných zákonov. Už vieme, že blesky ani povodne nemajú na svedomí bôžikovia, ale fyzika. Zomrel tým pre človeka aj samotný Boh? V auguste 2015 odpovedal biológ a kňaz Marek Orko Vácha.

- • • *Ľudia kedysi videli Boha vo všetkom. V blesku, v prírode, vo hviezdach. Dnes už Boha nevidíme takmer v ničom. A Michael Novak v knihe Boha nikto nevidel priznal, že sú na tom rovnako veriaci aj neveriaci. Takmer to vyzerá tak, že žijeme vo svete, do ktorého už Boh nezasahuje, že Boh už len mlčí. Kam sa podel?*

Prvá otázka, ktorú si treba zodpovedať, je: Čo sa skrýva za tromi písmenami „Boh“? Kto to je? Pozdáva sa mi výklad oxfordského filozofa Nicolasa Lasha. Podľa neho málokteré slovo v dejinách prešlo toľkými zmenami, ako práve anglické slovo God. Lash vraví, že v antike to, čo ľudia uctievali, boli bohovia. Lash preto špekuluje, že keby sa nejaký staroveký človek prechádzal po Bratislave alebo Prahe, zrejme by o mnohých z nás povedal, že našimi bohmi sú Peniaze, Moc, Sex, a nemyslel by to ako metaforu. Pretože to, čo človek uctieva, je jeho bohom.

Lenže my nežijeme v antickom svete.

Nie. A Lash pokračuje: V 17. storočí, keď sa rodila veda v tvrdom zmysle slova, sme z Boha urobili poslednú vysvetľujúcu príčinu fungovania sveta. Vznikol koncept „Boha medzier“: keď sme si s niečím nevedeli rady, zakomponovali sme do toho Boha. Na konci 19. storočia sme však už tento koncept nepotrebovali, pretože sa väčšina medzier zaplnila. V roku 1900 preto lord Kelvin hovorí: „To jediné, čo ostáva fyzike, je dosypávať ďalšie desatinné čísla. Hlavné merania sú spravené, práca je hotová.“ Vtedy sa zdalo, že medzery sú naozaj zaplnené a Boha možno s čistým svedomím odsunúť do depozitára spolu s vílami, rusalkami a trpaslíkmi. Celkom sme pritom zabudli, že koncept Veľkého Hodinára, Nebeského Inžiniera či

- • • Veľkého Mechanika nie je konceptom kresťanského Boha. Tomu totiž skôr záleží na človeku, miluje ho. Nie je iba stvoriteľom sveta, ale aj tým, kto sa o človeka nejako zaujíma. Takže opakujem, najprv by sme sa mali pozrieť na to, čo sa skrýva za tými troma písmenami – a to vôbec nie je otázka len pre ateistov – až potom môžeme pokračovať.

.....

Jeden koncept Boha je stvoriteľ, ktorý naprogramoval Big Bang a evolúciu, ale je vzdialený. Druhý koncept je osobný Boh, ktorý nás má rád. Prvý koncept sa dá ľahko teoreticky pripustiť, ten druhý je väčší problém.

Nemyslím si to. Som biológ, a ospravedlňujem sa, že sem vtiahnem biológiu. Základná otázka, keď sa bavíme o týchto témach – či už sa sa považujeme za veriacich, alebo neveriacich, či žijeme, alebo nežijeme v nejakom náboženskom kontexte – je táto: Akého príbehu som súčasťou?

.....

Akého príbehu?

Evolučná biológia mi hovorí dosť neuveriteľné veci a ja im verím. Napríklad, že pred 4,56 miliardy rokov to tu celé bola jedna rozžeravená guľa prachu a plynov. Zrýchlíme si to ako vo videu – a zrazu tu vyletí raketa Apollo pozrieť sa, čo je nové na Mesiaci. Hmotu začalo zaujímať, ako to vyzerá inde. Neinteligentnými procesmi evolúcie vznikáme my dvaja, ktorí inteligentní sme, premýšľame o sebe, kladieme si otázky. Nerozumnými procesmi hmoty vzniká rozum. Predstava, že čosi – nazvime to Myšlienka, Mysel, Inteligencia – je za tým všetkým, leží priamo na stole. Veriaci aj ateisti musia však spoločne premýšľať ďalej. Ak veriaci človek povie, že nás takto stvoril Boh a tým to považuje za vyriešené, už viac nemyslí.

A ak ateista povie, že sú to iba slepé procesy evolúcie a tým vec považuje za uzavretú, tiež už viac nemyslí. Ale to je málo! Musím si znovu a znovu klásť otázku, čo sa to deje, že atómy môjho tela, ktoré sú atómami úplne rovnakých prvkov Mendelejevovej tabuľky, aké sa nachádzajú inde vo vesmíre, sa zostavia tak, že som schopný dúfať, milovať, túžiť, pýtať sa, premýšľať? No a židovstvo ani kresťanstvo k tomu neprinieslo nič iné, než že sa s tou Mysľou, Inteligenciou dá rozprávať. Že To možno osloviť.

.....

To, že sa s Ním dá osobne hovoriť, je ďalšie celkom trúfalé vyjadrenie, nie?

Nemyslím si, že je trúfalé. Každý z nás, kto sme občanmi tohto vesmíru, si musíme klásť takéto otázky. Každý z nás sa musí znovu a znovu takto pýtať. Príbeh, v ktorom žijem, je taký nepravdepodobný, že *Pán prsteňov* alebo *Listy Narnie* sú oproti nemu nič. Príbeh, v ktorom reálne žijeme, je oveľa zaujímavejší.

.....

Dobrodružnejší?

Presne. Dobrodružnejší než akékoľvek fantasy, ktoré bolo kedy napísané. Hmota, po ktorej šliapeme, hmota tejto miestnosti sa nejako vytancovala do mňa, ktorý sa pýtam, milujem, túžim. Vesmír, v ktorom žijem, je neuveriteľne krásny.

.....

Marek Vácha teda hovorí, že už len z toho, že tu sme, rozprávame sa a kladieme si otázky o zmysle, láske a Bohu, je zrejmé, že je za tým všetkým nejaká Inteligencia?

Povedzme to opatrnejšie. Myšlienka, že za tým niečo je, leží priamo na stole.

● • • *Je možná.*

Určite to nie je myšlienka, ktorú by som mohol zahodiť za chrbát a povedať si: „Mám to vyriešené, nič také nie je.“ Prírodné vedy urobili v 20. a 21. storočí obrovskú prácu v tom, že nám pripomenuli nesamozrejmosť nášho sveta. To je úplne fascinujúce.

.....

Na tom by sa zhodli mnohí, že je tu možnosť niečoho nad nami. Z toho, ako sa tento svet javí, ako sa javíme my, z toho, že vôbec na tomto svete existuje čosi také ako otázka o Bohu, tá možnosť akosi plyníe.

Ale podme to premyslieť ďalej. Naša planéta, maličká bledomodrá bodka, pláva vo vesmíre. Zem je plávajúca botanická záhrada, z ktorej zaznieva spev vtákov, z ktorej vyskakujú na hladinu veľryby a delfíny. Z paluby tejto lode visia girlandy orchideí, a my sme toho súčasťou. Napĺňa ma to hlbokou estetikou. Toto vôbec nie je triviálna myšlienka, pretože nie je nevyhnutné, aby bol vesmír krásny. Ale on je.

.....

To je však estetika, nie biológia.

Ale je. Baví ma študovať biológiu, najmä to, čo sa dnes deje v cytológii, keď sa fotia vnútrajšky buniek. Už tomu pomaly prestávam rozumieť, také je to zložité. Bunka je vesmír sám osebe. Nemali sme s tým nijakú skúsenosť, ale zrazu sa nám to javí ako niečo hlboko estetické. Rovnako ako galaxie, ktoré nafotil Hubblov teleskop. A aj v mojom vlastnom odbore, keď človek sleduje evolúciu života na Zemi, tak nielen to, že tvory sú v každej novej vlne komplexnejšie, ale sú aj krajšie. Po prvohorných trilobytoch, papradiach, papraďorastoch prichádzajú cykasy, ihličnany, dinosaury a po nich

v treťohorách cicavce a tak ďalej. Množstvo krásy každú sekundu narastá. A zrazu evolúcia hmoty zo seba dostane tvory, ako sme my dvaja, ktorí sme zrazu vďaka vede a nášmu rozumu neistí a pýtame sa, čo je za tým všetkým. Takže opatrne povedzme toto: idea Inteligencie, Mysle, Čohosi za tým všetkým je možná.

.....

Iba krátka odbočka ku kráse. Čo je krása? Je to dôkaz niečoho?

Nemám na to odpoveď. Biológia s tou kategóriou nevie pracovať. V biológii nás zaujímajú merateľné fenomény. No skúsme trochu popustiť uzdu fantázie. Teoreticky si vieme predstaviť život na Zemi, ktorý by bol utilitaristický, funkčný, ale nie krásny. Raz alebo dvakrát za rok chodievame s našimi študentmi medicíny do Auschwitzu, čo je absolútne funkcionalistický, desivo funkčný priestor. Sprievodcovia nám tam hovoria, že keď staviate dom, každý architekt sa snaží navrhnuť ho tak, aby sa nám v ňom bývalo čo najlepšie. Skúste to obrátiť a vymyslieť taký dom, aby tam bolo v lete prílišne horúco, v zime zas chladno a mrazivo, kde nie je nijaké súkromie, kde všetci spia spolu, majú spoločné záchody. To je Auschwitz. Je to desivo utilitaristické miesto, v ktorom ne nájdete ani zrnko krásy. A naraz sa človek pozrie na prírodu a tá má preňho kategóriu, ktorú vedec nedokáže uchopiť slovami.

.....

Teraz tá ťažšia otázka: Predstavme si, že panuje zhoda v tom, že na základe samotnej existencie tohto vesmíru alebo aj toho, ako sa vyvinul človek, má zmysel myšlienka, že za tým všetkým je nejaká Mysle, Inteligencia. No od tohto tvrdenia k vete, že existuje osobný Boh, ktorý nás má individuálne rád, je ešte po-